

Handläggare

Mårten Ribbing

023-488826

marten.ribbing@dalamitt.se

Sammanställning av leverantörsuppföljning med tema taksäkerhet

---

Bakgrund

Räddningstjänsten Dala Mitt (RDM) har i uppgift att minst tre gånger årligen följa upp de leverantörer som upphandlats för att utföra sotning och brandskyddskontroll inom RDM:s medlemskommuner. Uppföljningen kan ske på flera olika sätt, men vanligtvis handlar det om sammanställning och inlämnade av data.

Under vår och sommar har en upphandling av framtida leverans av dessa tjänster skett, och denna upphandling har ställt höga krav på dokumentation och beskrivning av de anbud som lämnas. För att de befintliga leverantörerna inte ska hamna i ett sämre läge gentemot externa parter i upphandlingen så har den uppföljning som planerades till maj istället genomförts under hösten.

Årets andra uppföljning har temat arbetsmiljö och taksäkerhet. Ämnet blev valt därför att frågan har uppmärksammats i större utsträckning de senaste åren, för att skapa eftertanke hos leverantörerna samt för att RDM behöver ökad kunskap om leverantörernas arbetssituation och standarden i medlemskommunerna; för att motverka eldstadsrelaterade bränder är det viktigt att leverantörerna vid förrättning inte stöter på hinder som tar tid i anspråk och att skyddsåtgärder måste vidtas på plats istället för att lägga tiden på sotning eller brandskyddskontroll.

Slutsatser av inkomna svar

Ett flertal frågor inom området taksäkerhet (arbetsmiljö) tillställdes leverantörerna, se nedan. De svar som inkom sammanställdes och svaren analyserades ur det övergripande målet att minska eldstadsrelaterade bränder samt bevaka beställarperspektivet som RDM företrädare. De svar som inkom visar inte på några större inbördes avvikelser utan hanteringen av taksäkerhetsfrågor sker som förväntat. I vissa svar framkom att alternativa metoder utarbetats och nyttjas för att kringgå hinder på plats och i lagstiftning. Detta är en positiv inriktning som RDM bör stödja och underlätta. I vissa svar framkommer kritik mot RDM och kommuner avseende stöd och tydlighet. Detta är allvarligt då det inte får uppfattas som att uppdraget och informationen till leverantörer och allmänhet är oklart då detta kan leda till sänkt förtroende för funktionen. RDM och kommuner (byggnadsnämnd) bör därför öka sina ambitioner avseende tydlighet och stöd.

Frågor som ställts till leverantörer:

- 1) Vilken andel (%) av fastigheterna i distriktet bedömer ni i nuläget har brister i taksäkerhet?
- 2) Vad är er analys av situationen kring taksäkerhet i distriktet, kopplat till fastighetsbestånd och fastighetsägare?
- 3) Hur många anteckningar om bristande taksäkerhet har sotare gjort sedan 2017-06-01, i samband med utfört arbete?
- 4) Hur många arbeten har varit tvungna att avbrytas med hänsyn till bristande taksäkerhet?
  - a) Sotning?
  - b) Brandskyddskontroll?

- 5) Vilken nivå håller ni/ kräver ni avseende taksäkerhet? enligt LSO, enligt BABS-60, enligt regler vid byggnadsåret eller enligt Arbetsmiljöverket? Eller kombinationer därav?
  - a) Vid sotning?
  - b) Vid brandskyddskontroll?
  - c) Om BABS eller andra byggregler nyttjas som referenspunkt för säkerhet – hur identifieras rätt regler? (t.ex. byggåret)
- 6) Har ni upprättat någon riskanalys för arbeten på tak? Bifoga den i så fall.
- 7) Hur diskuteras ämnet taksäkerhet och arbetsmiljö internt på företaget mellan anställda och ledning?
- 8) Hur resonerar ledning kring taksäkerhet kopplat till risker för inkomstbortfall då arbete ej kan utföras?

Sammanställning av svar

Sammanställning av inkomna svar	Reflektioner över inkomna svar
I genomsnitt 10% av fastighetsbeståndet bedöms vara behäftade med brister i taksäkerhet	Andelen är inte alarmerande, men bör minskas. En tänkbar orsak till mängden bristfälliga taksäkerhetsanordningar är att frågan om sotares arbetsmiljö först de senaste åren har börjat diskuteras i större kretsar och med högre kravställning, t.ex. förelägganden, till följd. Branschen upplever också ett generationsskifte och bättre könsfördelning hos anställda och chefer vilket kan påverka positivt.
Fritidsfastigheter förefaller vara behäftade med fel och brister i taksäkerhet, i något större utsträckning än permanentbostäder.	Observationen verkar rimlig då det kan antas att omsorgen om en fastighet som bara delvis nyttjas därmed är lägre. Samma kravbild ska givetvis gälla och i vissa av RDM medlemskommuner kan detta innebära en utmaning då andelen permanentboenden som omvandlas till fritidsbostäder förefaller öka.
Fastighetsägare förefaller generellt sett visa förståelse för de önskemål, synpunkter och krav som riktas mot dem och fastigheten.	Det är viktigt att fastighetsägare hör sammar önskemål och krav på taksäkerhet eftersom de har en del i arbetsmiljöansvaret för utförandet av arbetet. Om krav via myndighetsutövning (föreläggande/förbud) kan undvikas så spar detta tid, men ett stort ansvar vilar då på leverantören och dess pedagogiska förmåga så att det tydligt förmedlas att det inte är myndighetskrav i det läget utan endast rekommendationer.
Nivå på taksäkerhet och det stöd som erhålls från kommunens byggnadsnämnd varierar mellan kommunerna	Detta bekräftar en misstanke som funnits och det är olyckligt. Kommunerna är tillsynsmyndighet av PBL där bland annat taksäkerhet ingår, och det är viktigt att detta ansvar tas. RDM bör belysa detta ansvar för att stöd och likhet bedömningar uppnås.
RDM lämnar inte tillräckligt stöd/vägledning i frågor om taksäkerhet.	Det är beklagligt att detta upplevs. RDM har som ambition att vara tydliga gentemot allmänhet, företag, kommuner och andra aktörer däribland leverantörer. Det finns en plan för hur denna tydlighet ska förbättras och detta påbörjas under slutet av 2018. Denna uppföljning är en del i denna ambition.
Anteckningar om bristande taksäkerhet som identifierats vid sotning har noterats av leverantörerna. Totalt sett handlar det om ca 1000 st sedan 2017-06-01.	Det är bra att anteckning om bristande taksäkerhet görs av flera anledningar. Dels kan kommande planering underlättas då vissa objekt kräver tidsödande insatser, risken för skador minskar om personalen är medveten om brister och systemet för anteckning av brister är bra i sig då detta kan utgöra underlag för beslut om brandskyddskontroll i särskilt fall. Mellan kommunerna finns variationer som kan förklaras av flera faktorer, men RDM bör skaffa sig förmåga att utföra stickprovskontroller av bland annat taksäkerhet för att förbättra sin uppföljning av leverantörerna samt skapa en likhet i bedömningar av taksäkerhet mellan kommunerna.
En viss andel av sotningar och brandskyddskontroller som aviserats har varit tvungna att avbrytas. I år har den stora snömängden varit en bidragande faktor till detta. En leverantör anger att de genomför sotning nedifrån/inifrån för att komma kring hinder som påträffats eller åtminstone påbörja sotningen på objektet.	Uteblivet arbete på grund av stora snömängder är något som vi måste räkna med, men detta får inte påverka brandskyddet eller leverantörers förmåga till planering av arbete exempelvis genom avbokningar. I de befintliga och kommande avtalen ingår inte att leverantören ska skotta snö på mark eller tak då detta ställer helt andra krav. Leverantörerna har full rätt att neka rengöring och kontroll om tillträdet är begränsat eller riskfyllt. RDM arbetar med att ta fram olika lösningar för hur fastighetsägare ska uppmuntras att

2(6)

	bereda väg till skorsten och inte omboka tider. Om leverantörerna nyttjar alternativa metoder för att kunna genomföra rengöring så är det mycket bra. Viss försiktighet krävs dock då det riskerar att gå emot proportionalitetsprincipen om det görs för alla eldstäder.
Leverantörerna utgår från en stor bredd av lagar, förordningar, föreskrifter och standarder när kraven på säker arbetsmiljö på och vid tak ska tillgodoses. En leverantör gör en tydlig distinktion mellan sotning och brandskyddskontroll.	Spridningen på svaren visar på hur komplex frågan är. RDM bör vara pådrivande i tydliggörandet av vilken uppsättning regler som är tillämpliga. Samordning fordras mellan de myndigheter som berörs och vissa, exempelvis byggkontor, finns nära till hands för dialog.
Leverantörerna identifierar rätt uppsättning av byggregler (taksäkerhetsregler) genom efterforskning av byggår eller ombyggnadsår. I de flesta fall sker detta genom dialog med fastighetsägare.	Det är bra att ett system för hantering av denna frågeställning finns. Dock hade det varit bättre om uppgifterna direkt kunde hämtas ur fastighetsregister där risken för felaktig information är mindre. RDM bör utreda om det är möjligt, om det är lämpligt och i så fall hur denna information kan tillhandahållas.
Leverantörerna har riskanalyser för bland annat taksäkerhet. Analysernas omfattning varierar. Samtliga anser att risken för fall på och från tak måste beaktas och följande åtgärder finns: <ul style="list-style-type: none"> • Besiktiga och kontrollera mekaniskt tillträdesväg och plattformar innan användning. • Neka utförande av arbete med hänsyn till bristande säkerhet • Föreläggande om åtgärd av taksäkerhet om tillämpligt • Nyttja och vara förankrad med personligt fallskydd under förflyttning och arbete • Fallskyddsutrustning finns tillgänglig i bilar • Utbildning personlig fallskyddsutbildning • Inga lösa delar vid arbete, motverka fallande objekt • Ensamarbete undviks • Planering av arbete och arbetsdag (motverka stress) • Räddningsplan 	I leverantörernas riskanalyser finns aspekter av både förebyggande och på plats avhjälpande åtgärder för att inte utsätta personal för oförsvarbar risktagning. Åtgärder då arbete inte kan genomföras trots höjd skyddsnivå tas också upp. RDM bör komplettera detta genom ytterligare förebyggande och avhjälpande åtgärder, exempelvis information och tydlighet gentemot fastighetsägare och system för att hantera uppdagade brister. Desto fler skyddssystem som tillfälligt eller systematiskt måste nyttjas, desto längre tid tar enskilda förrättningar, eller så kan inte förrättningar genomföras med samma kvalitet som annars är brukligt. Detta leder i förlängningen till sämre skydd mot eldstadsrelaterade bränder eller att priset för förrättning måste höjas eftersom tiden inte räcker till. därför ligger det i allas intresse att undanröja de hinder som bristande takskydd innebär.
Leverantörerna för intern dialog kring taksäkerhet och arbetsmiljö löpande, både vid formella (personalmöten) och informella (t.ex. fikarummet, sociala media) tillfällen.	Formell och informell diskussion om problematiken är en förutsättning för lärande inom organisationen och att komma till rätta med problemet. RDM bör bli delgiven de delar av problematiken som vi kan påverka, och eventuella förslag på lösningar som går att implementera på generell grund i förbundet.
Leverantörerna sätter anställdas liv och hälsa i första rummet om en sådan situation uppstår, att ett val måste göras mellan att beträda ett potentiellt farligt tak eller få minskad intäkt till följd av att förrättning inte kan utföras. En leverantör anger att alternativa system istället då används.	Frågan har av leverantörerna primärt tolkats som en fråga om huruvida de prioriterar intäkter framför liv&hälsa hos de anställda. Det är ostridigt att välbefinnande ska prioriteras både av leverantörer och RDM, och frågan kunde ha formulerats bättre. En leverantör fångar upp kärnan i frågeställningen och beskriver alternativa metoder då hinder påträffas, vilket är bra.

Mårten Ribbing
Brandingenjör

Bilagor

Bilaga 1: inkomna svar på uppföljning av taksäkerhetsarbete

3(6)

Postadress:

Räddningstjänsten Dala Mitt

Lugnetleden 3

791 38 Falun

Org.nr: 222000-1099

Telefon:

023-48 88 00

Fax:

023-48 88 01

E-post:

info@dalamitt.se

Hemsida:

www.dalamitt.se

Inkomna svar

Vilken andel (%) av fastigheterna i distriktet bedömer ni i nuläget har brister i taksäkerhet?
Borlänge: Ca 5-10%
Falun: 3-4% gällande bofasta, ca 15-20% på fritidshusen
Säter: 3-4% gällande bofasta, ca 15-20% på fritidshusen
Gagnef: Ca 10% efter ca 2 år
Vad är er analys av situationen kring taksäkerhet i distriktet, kopplat till fastighetsbestånd och fastighetsägare? Exempelvis åtgärder av äldre fastigheter, ny- och ombyggnationer, fastighetsägares acceptans av krav, särskilt problematiska områden/byggnadstyper, mm.
<p>Borlänge:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ I de flesta fall har fastighetsägaren full förståelse för att takskyddet skall vara ok. ▪ De större problemen är fritidshus där fastighetsägaren ibland saknar förståelse för att det skall finnas takskydd. ▪ Vid nybyggnad eller ombyggnad så kontrolleras det att takskyddet är monterat redan vid beställning, annars får dom vänta på besöket tills det är monterat. Om det visar sig vid besöket att takskyddet ej rätt monterat så får fastighetsägaren ej något slutbesked av kommunen.
<p>Falun:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Problem vid fritidshus, en del fastighetsägare har svårt att förstå att vi kräver takskydd trots låga höjder och liten taklutning. ▪ Problem vid K-märkta hus. Vid tex ett takbyte kan vi få problem eftersom vi inte är inkopplade vid bytet, det kan ha gått några år innan sotaren dyker upp och då kan det bli svårt för oss att få fastighetsägaren att åtgärda felan. ▪ Annars visar generellt fastighetsägare förståelse, vid samtliga nybyggen görs en besiktning och där kan man trycka på taksäkerheten redan vid beställning, är takskydden ej ok så får fastighetsägaren ej heller ett slutbesked av kommunen.
Säter: se ovan
<p>Gagnef:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Takskyddsanordningar är bristfälliga p.g.a. dålig uppföljning av normkrav av tidigare entreprenörer. ▪ Fastighetsägare dåligt informerade om gällande bestämmelser på takskyddsanordningar. ▪ Upplever överlag sämre taksäkerhetsanordningar i kommunen jämförelse med övriga kommuner där anställd personal på Hedemorasotaren tidigare jobbat. (Hedemora, Sala, Norberg, Fagersta, Skinnskatteberg, Stockholm, Avesta, Strängnäs, Katrineholm, Flen, Värmdö) ▪ Inga stora skillnader mellan villor (småhus), flerfamiljshus eller övriga byggnader när det gäller normkrav. ▪ Ny och ombyggnationer omfattas av PBL och därmed är inte RDM inkopplat utan byggnadsnämnd i Gagnefs kommun. Omfattas därmed inte av LSO:n. Men vi kan upplysa att vi tagit kontakt med byggnadsnämnd i Gagnef för att få besiktningsprotokoll utförd av annan entreprenör men responsen är dålig. Inte ett enda protokoll. ▪ Upplever dålig stöttning av RDM om frågor rörande uppföljning av taksäkerhet. Vilka vägar ska man gå för att sätta press på fastighetsägaren. ▪ Fastighetsägare överlag lyhörda då förslag på rätt nivå på taksäkerhet informeras av personal från Hedemorasotaren.
Hur många anteckningar om bristande taksäkerhet har sotare gjort sedan 2017-06-01, i samband med utfört arbete? Om antalet är mycket stort så räcker avrundning till 100-tal.
Borlänge: ca 100 st
Falun: ca 500 st
Säter: ca 200 st
Gagnef: ca 200 st
Hur många arbeten har varit tvungna att avbrytas med hänsyn till bristande taksäkerhet?
a) Sotning?
b) Brandskyddskontroll?
<p>Borlänge:</p> <p>a) Ca 30-40 st och de flesta under februari – april pga. av snömängden och o-skottade tak där vi ej kan se om det finns någon takstege/brygga ej heller fastsättningen.</p> <p>b) Ca 30-40 st och de flesta under februari – april pga. av snömängden och o-skottade tak där vi ej kan se om det finns någon takstege/brygga ej heller fastsättningen.</p>
<p>Falun:</p> <p>a) Inga arbeten avbryts pga taksäkerhet vid sotning, vi har dirt-clean i alla bilar, går det inte att använda dirt-clean sotar vi de delar som går och anmodar fastighetsägaren att åtgärda så sotning kan ske.</p> <p>b) Ca 20st, resterande som saknar någon anordning har kunnat kontrolleras nedifrån eller på annat sätt. Denna vinter har</p>

dock varit kämpigare än vanligt pga all snö, vissa hus har fått kontrolleras och sotas efter snösmältningen.

Säter: se ovan

Gagnef:

- a) 7st
- b) 9st

Vilken nivå håller ni/ kräver ni avseende taksäkerhet? enligt LSO, enligt BABS-60, enligt regler vid byggnadsåret eller enligt Arbetsmiljöverket? Eller kombinationer därav?

Vid sotning?

Vid brandskyddskontroll?

Borlänge:

2014 genomgick samtliga av vår personal taksäkerhetsföreläsning i Sundsvall, se bifogad fil.

Det är kombination Babs -60 och Branschstandard för taksäkerhet. Branschstandarden innehåller:

Lagstiftning: Arbetsmiljölagen. Plan och bygglagen. Ordningslagen. LSO. Arbetsmiljöförordningen. Plan och byggförordningen.

Föreskrifter och regler:

- AFS 1981:14 Skydd mot skada genom fall.
- AFS 1999:3 Byggnads och anläggningsarbete.
- AFS 2001:1 SAM.
- AFS 2001:3 Användning av personlig skyddsutrustning.
- AFS 2004:3 Stegar och arbetsbockar.
- AFS 2006:4 Användning av arbetsutrustning.
- AFS 2013:4 Ställningar.
- ADI 698 Skydda dig mot fallrisker.
- Boverkets byggregler, BBR, Kap 8:24.

Falun:

- Arbetsmiljölagen
- Plan och bygglagen
- Ordningslagen
- Lagen om skydd mot olyckor
- Arbetsmiljöförordningen
- Plan- och byggförordningen
- Byggregler från BABS-60 till nuvarande BBR
- AFS 1981:14 Skydd mot skada genom fall
- AFS 1999:3 Byggnads- och anläggningsarbete
- AFS 2001:1 Systematiskt arbetsmiljöarbete (SAM)
- AFS 2001:3 Användning av personlig skyddsutrustning
- AFS 2004:3 Stegar och arbetsbockar
- AFS 2006:4 Användning av arbetsutrustning
- ADI 698 Skydda dig mot fallrisker
- Boverkets byggregler, BBR, Kap 8:24

Säter: se ovan

Gagnef:

- Vid sotning: Arbetsmiljölagen
- Vid brandskyddskontroll? Kombination PB, LSO och arbetsmiljöverket

Postadress:

Räddningstjänsten Dala Mitt
Lugnetleden 3
791 38 Falun

Org.nr: 222000-1099

Telefon:

023-48 88 00

Fax:

023-48 88 01

E-post:

info@dalamitt.se

Hemsida:

www.dalamitt.se

Om BABS eller andra byggregler nyttjas som referenspunkt för säkerhet – hur identifieras rätt regler? (t.ex. byggåret)
Borlänge: Diskuterar med fastighetsägaren om byggnadsår/ombyggnadsår för att säkerställa att rätt regler används vid bedömningen av taksäkerhet.
Falun: Rätt regler identifieras via kontakt med fastighetsägare som informerar om byggår eller ombyggnadsår.
Säter: se ovan
Gagnef: När fastigheten är byggd. Hänvisning till rätt byggnorm.
Har ni upprättat någon riskanalys för arbeten på tak? Bifoga den i så fall.
Borlänge: Se bifogad fil.
Falun: Riskanalyser och åtgärdsplaner finns i FR2000 och bifogas.
Säter: se ovan
Gagnef: Ja, se bilaga.
Hur diskuteras ämnet taksäkerhet och arbetsmiljö internt på företaget mellan anställda och ledning?
Borlänge: Diskuteras oftast på våra personalmöten, samt vid eftermiddagsfika om det skulle varit något speciellt. Om det skulle vara något konstigt så fotograferas det ofta av personalen. Även facebooksidan sotare förr och nu, där det tas upp mycket om konstiga/ bristfälliga takskyddsanordningar diskuteras vi.
Falun: Diskuteras vid varje personalmöte samt ofta på morgon och eftermiddagsträffar. Vid besiktningar och andra arbeten fotograferas ofta lösningar som sedan diskuteras i hela personalgruppen.
Säter:
Gagnef: Diskuteras hela tiden vid uppkomna ärenden samt en/gg i månaden på personalmötena. Finns som punkt på dagordningen och ingår i FR2000
Hur resonerar ledning kring taksäkerhet kopplat till risker för inkomstbortfall då arbete ej kan utföras?
Borlänge: Jag hoppas att jag missuppfattat denna fråga, om inte så är svaret detta: Ledningen tycker att en sotares liv är värt mer än 200:- - 500:- (intäkts bortfall vid villa sotning).
Falun: Arbetet utförs efter gällande förutsättningar, kommer vi inte upp på taket kan vi använda dirt-clean eller stål, kameror kan monteras på stål eller stavar och skjutas upp nerifrån. Alla är sitt eget skyddsombud och kan gällande regler, känns det inte tryggt så går man inte upp. Ett litet inkomstbortfall motiverar aldrig risktagande.
Säter: se ovan
Gagnef: Våra medarbetares säkerhet går alltid i första hand. Finns inga pengar i världen som kan ersätta en sådan skada. Alla medarbetare är utbildade i takskydd och får absolut inte gå upp om takskyddet är bristfälligt.